

Sanja Paripović Krčmar

PRIZORI U PROZORU – FRAGMENTI ŽIVOTA U PESNIČKOM OKU

(Slobodan Zubanović: *Prozor u hodu*, Kulturni centar Novog Sada, Novi Sad, 2025)

U delikatnoj poziciji sabesednika u kritičkom osvrtu na savremeno stihovanje ustupnicu lakšeg razumevanja jamačno pružaju, u slučaju da ih ima, iskazi autora o stvaralačkom procesu. Tako se i nad novim pesmama Slobodana Zubanovića nužno priziva knjiga poetičkih oglada *Poezija nas gleda*, ne bi li se koncepcija poetskog u njima potvrdila. Dominantna opservacija u ovim poetološkim tekstovima jeste relacija prema stvarnosti, odnos života i poezije, tačnije uviđanje pesnikovanja kao istraživanja suštine svakodnevnog života. Zubanović, „zagovornik estetike svakodnevnog u poeziji, znači upotrebe apsolutne sadašnjosti”,¹ daje poeziji pravo upravo na svakodnevni život. O tom procesu razbljenja svakodnevnog za poetsko pregnuće ili za ono što poslom pesnika nazivamo, i njegovom obilju koje se pred pesnikom razastire, na pitanje o načinu amortizacije udara

svakodnevice na poeziju izjavljuje da ide čak i do zloupotrebljavanja stvari koje ga okružuju, ne imenujući ih nego ih stvarajući u novom obliku bliskom poeziji. Pomoću tačnih reči i slika stihovi postaju „kazanja”: „Jednostavno, pesmom hoću da prekoračim prag svakidašnjice i otvorim za drugog prostor 'novog'”, podvlači pesnik,² ili pak drugim rečima, sitnice običnog života njegova su estetska baza podvrgnuta preobraženjima kako bi se u pesmi ispoljila.

Da poezija ne napušta „zadatak” da iznova „odene stvarnost, da je lagano iščitava i stavi u novi ram”, kako je na to gotovo deceniju za nama u jednom razgovoru ukazao Slobodan Zubanović, svedoči i svet njegove nove pesničke knjige *Prozor u hodu*. Naslovna sintagma nedvosmisleno upućuje kako na ulogu pesnika tako i na ulogu poezije; u potpunosti je kompatibilna iskazu: „[...] moja [je] poezija stalno u pokretu, u hodu, i to je vidno, sastavljena od pogleda, od slika što me prate, ili mi se neprekidno vraćaju, terajući me da ih na papir stavim. Nisu to nekakvi, dokumentarni, detalji već delići iz života jednako svima poznati. Oni postaju, kao stihovi, opis saglasan govoru.”³ Tako se u pesniku, ekvivalentu šetajućeg prozora, nižu sadržaji svakodnevnog života; konačno, stih može

¹ Zubanović, Slobodan. (2024). „Poezija se malo pritajila”. *Poezija nas gleda*. Kraljevo: Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani”, 185–196. Nadalje se navode samo nazivi tekstova iz iste knjige poetičkih oglada.

² „Poezija je pauza između disanja”, 206.

³ „Kakav život, takva pesma”, 233.

da bude snimak, tj. slika u fotografskom aparatu, uz zadržavanje sopstvenih karakteristika.

Pesničko posmatranje života Zubanović raspoređuje u četiri celine, kompaktne i usaglašene u predočavanju iskustva pesničkog pogleda. Prvi ciklus „Gledajući život”, koji otvara segment iz prostora u kojem brutalnost postaje egzistencijalno prihvatljiva, opominje na nužno prateću estetiku ružnog, prolaznosti, neminovnog protoka vremena, a donekle i otuđenosti i apsurdnosti. U slikama kaptiranih trenutaka svakodnevnih operacija i automatizovanih pokreta prosejavaju melanholični i nostalgični tonovi, promišljanja koja bude i osnažuju stvaralačku klicu za nove zapise. Zadržavanjem na momentima, na delićima vremena, na časovima, pesnik kao da je nameran dezautomatizaciji umnoženih slika života ili, rečeno prijemčivije idejnom okrilju nove knjige pesama, otvaranju prizora „što su ih skrivali prozori”. Ti prizori „iz svakodnevnog fundusa”, jer „svakodnevnica, pored trivijalnosti i monotonosti, ipak nudi milijardu moćnih sitnica za, nazovimo to tako, pesničku robu”, kaže pesnik, ti prizori su „sudbine u nekom obliku”. Čini se kao da je dilema pred kojom se davne 2013. godine našao, izjavljujući da ga „interesuje ta veza, više namera, da li da se napiše pesma, ili da se samo zapamti slika”, svoj izlaz pronasla u zadovoljstvu spoznaje da prizori počinju da diktiraju istinu o sebi, a pesnik ih lutajućim okom, iz svoje perspektive kojom se oblića života lucidnijim čine, prenosi drugima.⁴ Jer pesnik je taj koji izveštava, koji nudi tačku gledišta s ciljem da se te istine propitaju/provere, koji na promene koje se i nama dešavaju suptilno upozorava:

*Prizori danas nisu čisti.
Istina nije providna sva
sa mesta odakle gledamo
ulicu odozgo pa sve do dna.
Ni prozori više nisu isti.
Tuđim očima šaraju po nama.
(„To se dešava i nama”)*

Drugi ciklus Zubanovićeve nove zbirke pesama ove izmene ispituje na povlašćenom mestu njegovog stvaralaštva, beogradskoj atmosferi dorćolskog života. Gotovo dve decenije od *Dorćolskog diskonta* (2006) šetamo putem transformacija mesta čije je dete i koje svuda sa sobom nosi u ciklusu „Čoldor” (2025). Šetnja ovim krajem iscrtava ritam koraka i mapu ulične atmosfere uz evociranje nekadašnjih prepoznatljivih obeležja, podsećajući da je Beograd među savršenim mestima za književnike jer je sve ono što je u njemu „u stalnoj kolotečini između prošlosti i sadašnjosti”.⁵ Tako se Dorćol kao hronotop novo upisuje ne samo u liniju njegovog stvaralaštva nego se dopunjuje i savremeni prozno-poetski niz koji tematizuje ovaj mikroprostor. Opažajući izmenljive okolnosti u svetu koji mu je blizak, Zubanović u oblikovanju lirski pretače doživljaj protoka vremena i priziva svesnost prihvatanja cikličnosti:

*Sijaju šine kao niti
paučine na jesenjem svetlu.*

⁴ Isto, 234–235.

⁵ „Poezija kao dokument”, 223.

*Život pravi krugove.
Krug se ne može rastaviti.
(„Epitaf za 'dvojku'”)*

Privilegovano mesto u pesničkoj knjizi *Prozor u hodu*, sudeći po prvom kritičkom čitanju iznetom u pogovoru, ima celina „Dnevnik sporednih prizora”, koja je, kako beleži Radivoje Mikić, „realizovana kao mali lirski spev”. Kompoziciono ovaj ciklus ima jasno omeđen okvir (predgovor i pogovor) unutar kojeg se lirizuje priča prateći vremenski sedmodnevni niz. Postupak preplitanja proznih i lirskih karakteristika opravdava se nadilaženjem individualne perspektive zarad kolektivnog iskustva. Simbolizacija hronološkog poretka pri stvaranju sveta transponovana je u spevu na dominantnu poziciju samog pesnika čiji je zadatak da gleda i piše, odnosno da u svemu bude prisutan ili pak da se ogleda u svim elementima sveta u kojem je, ne bi li sopstveni pogled izgradio u duhovni doživljaj, tj. poetski ga uobličio. Strukturna istovrsnost i ujednačenost postignuta zasebnim pevanjima od tri naslovljena katrena doprinose kompaktnosti ciklusa i podupiru ideju celovitosti, ali ujedno revitalizuju adekvatan ram za pesnikove slike i njihov jezik u kojem se njegova rečenica oseća slobodno iako služi jednom zadatom obliku, kako svedoči u razgovoru sa Miroslavom Maksimovićem.⁶ Ovi katrenski fragmenti, odnosno katrenima narečeni detalji, čine se kao sekvence stvaralačkih pripremnih radnji; naime, tim isečcima života, uz opserviranja i razgovor o viđenom sa samim sobom, pesnik daruje lirski prostor nastojeći da održi sponu sadržaja stvarnosti i njenog doživljaja u onome ko se u tom svetu kreće i koji ga oblikuje. Naposletku, ciklus „Oko na oknu” tematizuje u stvaranju i perspektivu i hijerarhiju, kao i privilegiju pesnika da čuvaju i ispravljaju slike.

Tumačeći semantičke tonove u novom Zubanovićevom pevanju, Mikić iznalazi da su „reči *prizor* i *prozor* neka vrsta semantičke žiže, središta ka kome se kreću svi motivi uneti u pojedinačne pesme i cikluse pesama, pošto je uvek reč o onome što se vidi, onome što se, kao sadržaj ljudske egzistencije postavljen na prepoznatljivu podlogu našeg vremena, civilizacijskog horizonta u kome je mnogo šta izokrenuto, objavljuje”. Tako u dijalogu sa pesničkim sadrugom Zubanović pronosi stihove: „Ovo malo života što je ostalo / gledaćemo kroz prozor” („Još ovo malo”), dok istovremeno, pesnik kao „starogradski skitnik”, kao „jedan od prozora u hodu”, savetuje:

*Dokopaš li se prizora novog
ako gledaš kroz prljavo okno
nemoj da te zaplaši scena tog
života nepoznatog. Njegovo dno.
(„Utorak [Savet]”)*

⁶ „Poezija nas odasvud gleda”, 226–227.